

نئمی ۱۵ فروردین
سنه لکی پوسته ایله ۷,۵ لیرا.
(اجنبی مملکت ایچین ۷,۵ دلار).

ابونه علان اپشان ایچین استانبول بروسته
راجعت ابدیلیز .
یازی ایشانیک مرجع آنقره مرکزی.

حیات

میاه دامامیاه ۰۰۰ دیلار داها چونه هیات قاتالم !...
-

اداره مرکزی :

استانبول جاده سندہ آنقره
آنقره ، معارف امینلکی پانڈمکی دائرہ

استانبول بوروسی :

آنقره جاده سندہ ۸۷ نومروده
دائرہ مخصوصه

۴ نجی جلد

آنقره ۳۰ آگوستوس ، ۱۹۲۸

صایی : ۹۲

مصاحبه :

استقباله قادر

بعضیلری خانم لیزنه داها کیف طرز زده
ولود اولما یور دیسیورلر . بجه بونک الک مهم سبی
بو مفکوره نک هنوز قادرین قلبندہ قوتله یز
طوق تاما مسیدر . او یله منور خانم وارد کا ایچلرینک
بو شملقدن شکایت ایدیسیور ، نه یا پاچقلرینی
ایدیلیسین کارنی سویله یورلر .

بو اضطرابک منبعی ، مفکوره سز لکدن ، باشقة
بر وجوده کندی خی ربط ایده مه مکدن ایلری کلیسیور .
شخصیت و حریت بر مفکوره یه قلبی با غلام مقدمه در .
بویله بر مفکوره او لازمه قوتسز قلمق ، هر نوع
لودیتی غائب ایله مک ضروریدر . قوتسز لک ایسه
بد بختلگ سبییدر . قادرین «حریتک معنای کندی
فر دیستکزه ، خود کامل قلری بکزه تابع اول مقدر .»
یولنده ویریله جک نصیحت او فلری کندیلرینه
مقدار سعادت دن محروم قیلار ، اجتماعی حیاتی
ضعیله یز . اسکی ماٹه تشکیلاتی نه ایچین کشیف
سی صرف ایتمکل کمزمزه مساعد دکل دی ؟ بونی
تدقیق ایدرسه ک کورورز که بو سبیلردن بری
قادینک و ارکلک تماماً آیری آیری بر حیات
یاشام سیدر . آیریلیق یالکز حرم و سلامت
اعتباد دن عبارت دکل دی . حقیقت دن هارکل ، هقادین
روحلرینی یکدیکرینه بو شالتامیور لردی . قادرین
ساده جه اووه باقیسیور ، فقط ارکل ایچین بر
احتراس ، بر نشئه منبعی او لامیسیور ، ماٹه یالکز
دینی قدسیت فکرینه دایانیسیور دی . شیمیدیکی
ماٹه داها زیاده احتراس و محبته مستند در .
قادین ویره جک احتراسیله ارکل ایچین قوت
منبعی اولور . شوشر طله که قادرین کندی خی دیکرینه

حیاتلرینه وجهه ویره اجتماعی بر طاق
سبیلر وارد . بو سبیلر نه اولور سه اولسون
مستقبل قادینلوق اوزرینه مؤثر اولادی عواملان
بری ده قیزلری میزه تلقین ایده جکمزر «مفکوره» لردر .
بزه کوره ، قادرین نه قادر دیکر «موجود» لر
ایچین فدا کار اولور ، نه درجه یه قادر برار کلک
حیاتده و فقیتی تامین ایله یه جک احتراس و قوتی
ویره سبیلر و چو جوغی ایچین بر محبت او جانی
حاله کله بیلر سه او قادر مسعود ، جمعیتک
قوت و آهنگی ده او نسبت ده زیاده اولور .

بر طاقلری ایچین الکیو کسک امل و غایه قادرینک
ارکی تقلید ایله مسی عد ایدیلکده در . بو چو
یا گلیش بر هد فدر . هر نوع سلطه دن قور تولمش ،
حریتنی آمش اولان قادینلغمز هدفی ارکی
تقلید ده دکل ، بالذات کندیستنک اجتماعی وظیفه سندہ
آرامالیدر . بجه نک کوزل برسوزی وارد : ارک
طیعت قارشیستنده مهادیا «ایسته یورم !» ، قادرین ایسه
«اوایسته یور !» ده ملیدر . قادرین «او» ده دیکی وار لقه
نه قادر کندی خی ربط ایدرسه او درجه مسعود
اولور .

ایشته بجه قادرین تریه سندہ مفکوره بو
او مالیدر . قیزلری میزه شونی تلقین ایتلی یز که حقیق
شخصیت اجتماعی وظیفه نک بنسه نه سیله حاصل
اولور . خانم برو وظیفه یی فردیتلرینی مستقلان آنکشاف
ایستدیر مکده دکل ، بو تون وار لقلرینی دیکر لرینه ...
چو جوغه زوجنه . ربط ایتمکده کور ملیدر لر .
بویله او لایان بر مفکوره هر شیدن اول قادرین بد بخت
ایده ر .

بو نسخه سی منور قادرینلوق تخصیص ایتمکله
«حیات» ک استهداف ایله دیکی غاییه شود : چو سریع
بر ترقی حمله سی کو سترمیش اولان تورک قادرینلی
جد آندیقیه و اوزرنده مشیت دوشونگ که محتاج مسئله
اور تایه قوی شد . ایسته یورز که بومسئله لر تدقیق
ایدیلیسین ، واوزرنده دوشونولسین .

هر سریع تکامل ، هر حمله یک شرائط
انطباق ایده مهین قربانلر ویری . تورک قادرینلوق
سریع تکاملنک ده بوقا عده دن استشنا تشکیل ایده .
مه مسی طبیعیدر . اک اوافق مشاهده لر له اور تایه قو نایله
جک اولان بو حمله نک «قربان»ی اولان تیپلری
تبارز ایتیرمک رومانچیلری میزک وظیفه سیدر .
بو ذوالی «قربان» لرک تولید ایده جک اجتماعی
نتیجه لری میدانه قویق مستقبل قادرینلغمز یولنی
تنویر ایده ر .

قادینلغمز ک سریع تکاملی قارشیستنده
کندیسته معقول برو جهه ویره مهین خانم اول دینی کی
قادین قارشیستنده موروث تلقی و اعتیادلری
دکیشیدیر مهین یا خود قادرینک اجتماعی وظیفه سی هیچ
دوشونه مهین ارکلار ده وارد . بونلرک قادرین
ماننے ، بالنتیجه اجتماعی حیاتیزه پایدی فی ضرر لری ده
اور تایه قویق لازم در . «حیات» تمنی ایده رکه
متفسکر لری میز بو مسئله اوزرنده قابل اول دینی
قادار چو سی دوشونسینلر ، صوک یکری سنه
ظرفنده تورک قادرینلوق کو ستردیکی بویوک
حمله نک نتیجه لری تبارز ایتیرسینلر .

تورک قادرینلوق ترقیاتی تولید ایلهین ،

شهره توکرک قادینی

هُو قادینی

أتشیکدن آتلارکن فرحاڭلار يوره گىڭز :
نه طاشقىدە بىر لىكە ، نە تاھتالىدە بىرايز !
بۇشىپ شىرىن يوواجق صابون قوقار قىش وياز ،
ئورتولرى بىياض ، پىردىلىرى بىياض ! ..
هر گوشەدە اينجە بىقادىن ذوق پارىلدار ،
هر شىيدە بىقادىنڭ كوز نورى ، أمىكى وار !
نارىن بىر كنج قادىندر بىر اوك صاحبەسى :
بىر نازلى ايرماق كېي چاغلار كوكىلدە سىسى .
كوزلرى خولىالىدە ، يوموشاقدر ، درىندر ،
«ئۇ» اوڭا بىر مەبىددە ، «ئالە عشقى» دىندر !
ھېچ اكسىك اوڭاز اوڭك اطرافىدە بېكلىر :
بىر قوشوب آتلارکن ئۇنە كىسى ئىمكىلەر . . .
موقوفدر بىرۇن عمرى ياورولوه ، يووايە ،
سوزكۈن چەرەسى بىكىزەر اوج كېچەللىك بىر آيدە .

* * *

هر نە اولورسە اولسۇن موقعىز ، ياشكىز ،
بىقادىنڭ ۋۆكنىدە أكىلمىزى باشكىز ؟

ايش قاديني

كۈنىش اونى ھېيچ بىر كون ياتاغىندە بولادى :
مشقىندر ، المدر بىر زوالى ئىكەن ادى .
احتىاجە يابانىجى كېچە بىلسە بىر كۇنى .
بۇيلە پاچاوارا كېي سۈرۈمىزدى عمرىنى .
حيات دكىل اونىڭكى ، ذاتا ، اوزۇن بىر صىزى !
باڭرىتە چۈرۈكلىنىش درىك أك آمانسىزى :
احتىاج ! ... يىلان يوزلۇ ، ئولوم يوزلۇ احتىاج ! ..
بىر تەك كون چالىشىساھ ياورولرى قالىر آج . . .
چارە يوق ! چالىشاجق ھەكۈن ئۇلورجەسە .
يوقسە كىم جواب وىرر اونى بوغوق سىسە ؟
باڭرىنە ، اللىنەدە آجيلىرىكىن بىك يارا !
ايشىقىز قولۇبىدە بىكلەين چو جوقلەر
كۈزۈر بىلەك اىمچىن بىر بارجا ياوان ئاكىك
بۇقائىن ، حيانى سوقاقدە چۈرۈتەجك !

* * *

هر نە اولورسە اولسۇن موقعىز ، ياشكىز ؟
اكىلمىزى ، جاباھ ، قارشىسىنە باشكىز ؟

فىڭ قاديني

باشقا ھېيچ بىر «تىپ» اونىك دولدوراماز بىرىنى :
بعض معلمدر ، جوشغۇن فەركىلىنى .
جوشغۇن بىر حرارتە كنج دماڭلەر صاچار ،
بۇرلو كوكىلەر دوغرو بىك بىر پىخرە آچار !
اونىك سىسى «أىيىلەك» ك ، «كۆزەللەك» ك سىسىدە ،
اىنلەكى مشعلە «حق» ك مشعلەسىدە !
 يولىرنىدە دوردورماز اونى نە طاش ، نە دىكىن ؟
رەۋىادە كېي قوشاد .. قوشار ياز قىش دىعەدەن .
شاقاقلارى ، كنج ياشدە ، كوموش تىللە دولا ،
كوزلرى و چەرەسى چىچىكلەر كېي صولار . . .
بعضادە يواسندە جالىشير ، آرى كېي ،
زىتكىن بىر خىزىنەدە اونىك باشىلە قلى .
اوندىن كلن نىسلەر قورتاراجق يارىنى :
مكمل يېشىدىر ، چونكە ، چو جوققارىنى !

* * *

هر نە اولورسە اولسۇن موقعىز ، ياشكىز ،
قارشىسىنە ، حرمەتلى ، اكىلمىزى باشكىز ؟ ..
مەلەرە نصرت

باقارمى غېرىلەر چىشم بىر كىنالىك
ايدرىمى عاشق اولان يوسف زمان ترکىن
سەنك فراقىكە جانىدە تاب و طاقىم يوقدى
تن فىزىدە عېزىز بىر ايدرىمى جان ترکىن
جهانى ترك ايلز كىم كە عاشق جاندەر
حيانىدەن اوزوب ألى ايلز جهان ترکىن
قرار جانىدى ، كىسى جان تواناسن
اوزولىدى قوت جان اىتىدى (ناتوان) ترکىن [1]
صرىھىسىنە ، بۇتون معناسىلە ، بىر آتا قلبى
كۈرەمە يور ايسەتكەدە هەنحالىدە سىزلايان بىر يورە كە
شاهد اولوبورز :

نە اولدى بلبلە كىم قىلەي كەستان ترکىن
اونوتىدى كەللىنىي اىتىدى آشىان توکىن
مطلعىلە داها باشلاڭن حزىن بىرەنڭ المەرىنى
احساس يىدىر . بىر كون خستەلە ئاناسىنە «خان
اغلانى» دىدىكى اوغلەن يازوب كۈندرەردىكى شو:

وارىمدى سىنەدە در دەغم نەن اولورم
فدا اولورم سەنكا كل ايلە امتحان اولورم
فراقىن كېچەلەر ياتىزم صباحە كېمى
خىال زەنگىكە باغلو كىدو بدى جان اولورم
بەھار حسنىك ارا كۈرۈنچە خزان من
بەھار لالاسى تك باغىم اولدى قان اولورم
ورق ورق دل و جان بىرنىڭ اىپەرە او دلاشدى
مثال كىنچەنە صەپاۋە اولدى جان اولورم
فدا او قامىتىكە كىم قضا نە خوش كەلىش
قدىر بىكوب بىلىسى ايلبوب كان اولورم
دىدىنەك كە چەك النىكى دامىمنەن ال جىكىم
ترىم ايلدىنەك آخر ايمچان اولورم
او خاك پايشكى بن آشىانە ايتىشم
وطەندىن آيرى دوشوب اىمدى لامكان اولورم
چىرىدىم خىرتىكى كۈرمىدى خدا حافظ
نظارە ايلدىنەك آه الامان اولورم
فراقىن توكتۇب تاب و طاقىم بالله
وصالە يەز الم زاد (ناتوان) اولورم [2]

منظومەسى او اسىكى شەكل و قىافتى آلتىدە بىر
خستە و مختلى آنا روحى طاشىيور . ناتوان بىرى
اون دوردىنە عصرك باشلىنىدە (1315) تارىخلىرنىدە
ئۈلىشىدە .

ا. ھەممەت

[1] «تۈرکىجە غەزەللىر» باكى، مىنلىپ (صحىفة 180) رياضالعاشرقىن محمد اقا مىتەپ زادە ج 1 صحىفة 276 درسعادت 1328

[2] خط دستىلە يازىمە مجموعە، بالانوسرو باكى عالى پەdagوژىي انتىتوسى كېتىخانەسى: رياضالعاشرقىن صحىفة 275 تۈرکىجە غەزەللىر صحىفة 167-8

انس» نامىلە وجودە كان ادبى جمعىتى جايە و تشوېق
آلتىدە آلارق بو جىريانە بىويوك بىر كىرى ويرىش ،
حتى رقىب جمعىتلەر آچق تېبتلىرى بىلە كۈرۈلەشىدە .
هم كۆزەل ، هم ئەرەپ ، هم نىكتە كۆ ، هم رسام ،
هم شاعر اولان خورشىد . بانوبىكم مەھىقلى خانڭ
قىزى ايدى . سرای اطرافە طۇپلادىنى شاعرلە
احسان والتقاتلىدە بولۇنارق بعضاً . اوئلەر غەزەللىرىنى
تىظىر ايدەرك بعضاً كەندى غەزەللىرىنى تىظىر ايدىزەرك
اسكى ادبىاتى ، بىر مەت موقته اىچىن دەن اولسە ،
يىكىدىن جانلاندىرىمىشىدە . بىكۈن حالا او فيضلى دورە يە
اشتراك ايدەن شاعرلەرن ياشايالنار واردە . آلدەنى
تىلەن و تېببە ئەن تائىيرلىه اسكى ذەنەتى تېليل ايدەن بۇ
قادىن يېكىلىكلىرىدە هوسكار اىعش . كەندى ئەل يازىسىلە
يازىلىش و كەندى طرفىدىن ترسىم ايدىلىش دىسلەرە
سوسلەنەش ، كەندى ئەل ياشەلە نەش بىقا به مەجلە خصوصى
برىجىوەسى سۈكۈزمانلىرىدە آذربايجان ، عالى پەdagوژىي
انتىتوسى كېتىخانەسىنە ھەديه ايدىلىشىدى . چوق
زمان اسكى مىنیاتورلۇ طرزىنە ، بعضاً ئەمېتىدىن اقتباساً
يابىدىنى رىسلەرەك اينجەلەكە و صنعتە حىرت ايتەمك
مەكىن دە كەللىرى . سرایك دورت دىوارى آزاساندە قاپىلى
پەن مەستەد بىر عمرك آنجاق بىر قادار حەصول ويرە .
بىلە جىكى دوشۇنولۇرسە آجىمەمەق الدن كەلەز .
مجموعەدە ، چوق زمان بىر چىچىك دىمىچەك دىمىچەك دەنە
و آلتىدە او چىچىك اسەنى عنوان اتىخاد ايدەرك
بىر شعر يازىمىشىدە . كۆزەل بىرە تىلىق يازىسى واردە .
ادبىاتىدە «ناتوان» مەخلۇنى قولانىر :

بىقىشە

فالك رەنگىنە بىنكىز بىقىشە ،
دو توب سەھرالىرى هەرسو بىقىشە ،
نېچۈن كەلشن لىرين ترکىن قىلوب سن ،
دو شوب سن چو والرە دىلچو بىقىشە ؟
بىلە قىدىنەك بوكولىش پېرلىتك ،
دىرسىن صبح و شام ياهو بىقىشە
سەن شوق بەھار آشىتە ايتىش
چىكىر عاشق اولان قىقو بىقىشە ..
دىلىر عطرىنىك كۈنكل بادىبادان
او زىلف يارتىك خوشىو بىقىشە .
ناتوانىدە بۇيلە بىرمۇضۇع اطرافىنە سۈزىلىمك ،
وحدەتە قىمت ويرمك احتىاجى كۈرۈلۈرسە دەشكىلى
واسولك اسکىلىكىنى آتەما يور ، كۈرۈش و بىنسەمىش
او زىلەنى غەزەل طرزىنەن آيىرلا ما يور .
او غولارنىدىن مىرعباس آغا او زىلەنى زىمان سوپىلەدىكى
شۇ :

نە اولدى بلبلە كىم قىلەي كەستان ترکىن
اونوتىدى كەللىنىي اىتىدى آشىان توکىن
كىم ايلە مونس او لوپىر كېمە صالح مەھىن
روامىدى ايلك يار مەھر بان ترکىن
كۆككە خارجفادەن ھەميشە نالاندر
پەرالىدر ايلز نالە و فغان ترکىن
چىرغۇ روشن بىزىم اميدكەن يارب
سېب نە اولدى ادمە اىتىدى آشىان ترکىن